

KANDIDATUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
AKADEMIN FÖR BIBLIOTEK, INFORMATION, PEDAGOGIK OCH IT
2016:42

Barn- och ungdomslitteratur på andra språk än svenska:
en kvalitativ studie av bibliotekariers tankar om urval och inköp

LOUISE BJÖRKLÖF

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

© Louise Björklöf

Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel: Barn- och ungdomslitteratur på andra språk än svenska: en kvalitativ studie av bibliotekariers tankar om urval och inköp

Engelsk titel: Foreign children's and young adult literature: a qualitative study about librarians' thoughts regarding selection and acquisition

Författare: Björklöf, Louise

Färdigställt: 2016

Abstract: The purpose of this Bachelor's thesis is to analyse how librarians approach selection and acquisition of children's and young adult literature written in languages other than Swedish. What aspects do they look at when making their selection and how do they decide that a book lives up to the library's standards if they cannot read the book themselves?

In order to answer these research questions a series of telephone interviews were conducted with librarians working in different municipalities. The selection of municipalities to include in the study was based on official statistics depicting the amount of immigrants who moved to each municipality during 2015.

The theory used in this study is based on Sanna Talja's study about different attitudes towards the library's collection. The attitudes are referred to as "General Education Repertoire", the "Alternative Repertoire" and the "Demand Repertoire". These attitudes were also used as a framework when analysing the information from my own interviews.

The results show that all of the interviewed librarians are eager to fulfil their patron's demands while also staying true to their own ideas of what the library should provide in regards to content, diversity and quality.

Nyckelord: Urval, inköp, barnlitteratur, ungdomslitteratur, invandrare, modersmål, folkbibliotek, medieplanering

Innehåll

1. Inledning	3
1.1 Problemformulering	3
1.2 Syfte och forskningsfrågor	4
2. Tidigare forskning	4
2.1 Medieplanering	4
2.2 Urvalskriterier	6
2.3 Urval av barn- och ungdomsmedier	10
2.4 Medier på andra språk	12
3. Teori	15
3.1 Sanna Taljas undersökning	15
3.1.1 The General Education Repertoire	15
3.1.2 The Alternative Repertoire	15
3.1.3 The Demand Repertoire	16
3.2 Tillämpning av teori	16
4. Metod	17
4.1 Urval	17
4.2 Insamlingsmetod	18
4.2.1 Utformning av intervjuguide	19
4.3 Forskningsetiska principer	20
5. Resultat	20
5.1 Presentation av respondenter	21
5.2 Urvalsarbetet	21
5.3 Inköskanaler	23
5.4 Bibliotekets medieplan	25
5.5 Gallring	25
6. Analys och diskussion	26
6.1 Tillvägagångssätt	26
6.2 The General Education Repertoire	27
6.3 The Alternative Repertoire	29
6.4 The Demand Repertoire	29

6.5 Reflektioner.....	32
7. Slutsatser	33
7.1 Forskningsfrågorna	33
7.2 Förslag till fortsatt forskning.....	34
Källor.....	35
Bilaga 1: Intervjuguide.....	37

1. Inledning

Folkbiblioteket är till för allmänheten och därför bör allmänheten också få ha viss kontroll över vad som finns i bibliotekets bestånd. I praktiken förverkligas detta delvis genom att låntagarna själva har möjligheten att lämna inköpsförslag, men mycket av ansvaret ligger fortfarande hos de inköpsansvariga bibliotekarierna som tar emot förslagen och som fattar de slutgiltiga besluten om faktiska inköp (Bridges, 2013, s. 161).

I folkbibliotekets uppdrag ingår att ägna särskild uppmärksamhet åt prioriterade grupper. En av dessa grupper är personer med annat modersmål än svenska och alltså bör biblioteken också köpa in böcker på de fem nationella minoritetsspråken, lättläst svenska och andra språk utöver minoritetsspråken och svenskan (SFS 2013:801).

I bibliotekslagen står det också att folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och unga genom att erbjuda dem böcker, informationsteknik och andra medier som utifrån deras behov kan främja språkutveckling och läslust (SFS 2013:801). Det råder delade meningar om hur biblioteken ska arbeta mer konkret för att uppfylla dessa målgruppers behov. Till exempel arbetar många bibliotek med olika läsfrämjande projekt vars syfte är att locka fler barn och unga till biblioteket och därigenom introducera ett intresse för läsning. Men för att dessa projekt ska lyckas så krävs naturligtvis att barnen möts av ett rikt bestånd av böcker och andra medier som de kan ta del av. Därför brukar biblioteken också ha en eller flera bibliotekarier som har som uppgift att bevaka marknaden för att kunna välja ut och köpa in nya medier till bibliotekets barnavdelning.

Uppsatsens teoretiska ramverk bygger på Sanna Taljas (2001) studie av användares syn på vad ett musikbibliotek bör erbjuda i sitt bestånd. Taljas ämne skiljer sig visserligen från det ämne som denna uppsats undersöker men teorin är ändå applicerbar eftersom den främst syftar till att förklara olika synsätt på vad ett biblioteksbestånd ska innehålla. Genom att fråga bibliotekarierna om deras syn på vad biblioteket bör erbjuda sina användare så får man sannolikt också reda på vad som motiverar de urval som de gör. Om man till exempel är mycket mån om att biblioteket ska erbjuda litterära klassiker så är sannolikt kvalitet ett urvalskriterium som man lägger extra tid på att undersöka.

1.1 Problemformulering

När det gäller urval och inköp av barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska så ställs de ansvariga bibliotekarierna inför en svår uppgift. De förväntas ta kvalificerade beslut om medier på språk som de kanske inte själva behärskar. Om man inte själv kan läsa en bok så blir det genast mycket svårt att bilda sig en egen uppfattning om bokens innehåll och kvalitet till exempel. Därför är bibliotekarierna beroende av olika externa källor för att få stöd i sitt urvalsarbete samt vid katalogisering.

I takt med att invandringen till Sverige ökar (Statistiska centralbyrån, 2016) så ökar också efterfrågan på barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska på biblioteken (Asthavn, 2008, ss. 9 - 11). På en del språk är utbudet av tryckta medier ännu begränsat (Fredriksson & Taube, 2010, s. 158) vilket tillsammans med det faktum

att biblioteken behöver extern hjälp med urval och katalogisering gör att det kan ta mycket lång tid innan de nyinköpta medierna slutligen når hyllorna.

1.2 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med uppsatsen är att nå kunskap om hur inköpsansvariga bibliotekarier resonerar kring urval och inköp av barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska.

- Vilka urvalskriterier och andra faktorer påverkar de urval som de inköpsansvariga bibliotekarierna gör när de ska köpa in barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska?
- Hur avgör de inköpsansvariga bibliotekarierna att medierna uppfyller urvalskriterierna om de inte själva behärskar mediernas språk?

Medie-begreppet inkluderar bland annat tryckta böcker, e-böcker, ljudböcker, tidskrifter och filmer. Enligt Barnkonventionen är man juridiskt sett ett barn fram tills man har fyllt 18 år (UNICEF, 1989). Följaktligen är barn- och ungdomsmedier avsedda för personer mellan noll och 18 år. Begreppet används genomgående i hela uppsatsen för att understryka att urvalsarbetet inte är begränsat till tryckta medier. Vidare har biblioteken kanske olika rutiner och inköpskanaler beroende på typ av medium och därför vore det värdefullt att också låta respondenterna berätta om detta.

Urvalskriterier är de olika aspekter hos ett medium som bibliotekarierna använder sig av för att bestämma om mediet ska köpas in till biblioteket eller inte. Det kan till exempel handla om ämne, författare, innehåll, kvalitet, format och pris. En mer utförlig beskrivning av de vanligaste urvalskriterierna återfinns i kapitel 2.2 Urvalskriterier.

2. Tidigare forskning

Detta kapitel inleds med forskning om medieplanering på folkbibliotek följt av ett avsnitt om olika urvalskriterier som bibliotekarier har att förhålla sig till när de väljer ut medier. Därefter följer ett avsnitt om hur bibliotekarier arbetar med att välja ut medier som specifikt vänder sig till barn och ungdomar. Avslutningsvis kommer ett avsnitt som handlar om medier på andra språk än svenska.

2.1 Medieplanering

Medieplanering innefattar urval, inköp, marknadsföring, exponering, organisering, förmedling och gallring av medier (Söderlind & Elf, 2014, s. 16). För att underlätta arbetet med medieplanering så utformar allt fler bibliotek en så kallad medieplan. En medieplan är ett strategiskt dokument som förutom att innehålla riktlinjer för vilka medier som ska, eller inte ska, finnas på biblioteket även bör innehålla verksamhetens övergripande mål och annan information som uppfattas som relevant för biblioteket (Gregory, 2011, p. 38).

Det finns egentligen ingen standard för hur en medieplan ska vara utformad men vanligtvis innehåller den även en beskrivning av bibliotekets uppdrag gentemot sina låntagare och de människor som bor och verkar i bibliotekets närområde. Därför föregås

utformningen av medieplanen ofta av någon sorts undersökning av vilka som bor i området och vilka behov de har som biblioteket kan hjälpa till att tillfredsställa (Gregory, 2011, p. 37; Ögland, 2009).

Exempel på frågor att besvara om bibliotekets närområde, enligt Malin Ögland:

- Hur många invånare bor i området?
- Hur många av invånarna i området är barn och hur ser åldersfördelningen ut?
- Hur många förskolor och skolor finns i närheten av biblioteket?
- Hur ser utbildningsnivån ut i området?
- Vilka språk finns representerade? (Ögland, 2009, s. 12)

Ögland har bland annat hämtat mycket inspiration från boken *Strategisk medieplanering för bibliotek* (Höglund & Klingberg, 2001) som precis som titeln antyder också handlar om hur bibliotek kan använda sig av medieplaner i sin dagliga verksamhet.

Enligt Höglund och Klingberg (2001) kan förekomsten av en strategisk medieplan vara avgörande för att undvika olika urvalsfällor som är lätta att falla i om man inte har gjorts medveten om dem. Den vanligaste fällan har de döpt till ”kokbokssyndromet” och innebär att man helt låter sig styras av utbudet som finns på marknaden och därför försöker att köpa in allt som ges ut inom en viss genre (i detta fall kokböcker) utan att ta hänsyn till vare sig recensioner eller andra urvalskriterier. En annan fälla kallas för ”teologisyndromet” och innebär istället att man styrs helt av recensionerna och därför köper in alla medier som har fått goda omdömen även om det inte finns någon egentlig efterfrågan vid biblioteket man arbetar på (Höglund & Klingberg, 2001, s. 98).

Om biblioteket har mer än en inköpsansvarig bibliotekarie så kan medieplanen också fungera som ett sorts kommunikationsredskap dem emellan. Då behöver bibliotekarierna inte ta egna beslut inför varje nytt inköp utan kan istället anpassa sina beslut utifrån de riktlinjer som finns utarbetade i medieplanen. På så sätt skapas också en större kontinuitet i de urval som görs samtidigt som måttet av godtycklighet också minskar (Gregory, 2011, pp. 33 – 35).

Åsa Söderlind och Gullvor Elfs (2014) rapport kartlägger olika bibliotekstypers mediestrategiska arbete samt hur deras medieplaner förhåller sig till normerade dokument så som bibliotekslagen och International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) etiska riktlinjer för bibliotekarier (Söderlind & Elf, 2014, ss. 9, 25). Resultatet visar på en tydlig konflikt mellan visionen om biblioteket som en plats där all typ av information ska få finnas till och de subjektiva ställningstaganden som biblioteken ändå gör sig skyldiga till när de tar avstånd från kontroversiella och diskriminerande titlar (Söderlind & Elf, 2014, s. 11).

Å ena sidan vill man tillgodose alla låntagares behov men å andra sidan vill man också undvika att någon tar illa upp eller inte längre känner sig välkommen på biblioteket. Eftersom det inte finns någon perfekt medelväg så är denna konflikt ständigt aktuell, inte minst när man diskuterar urvalsarbete. Biblioteken hanterar konflikten på olika sätt, vilket även märks när man granskar aktuella bibliotekstrender så som användarstyrning och regional samverkan.

Användarstyrning innebär alltså att det är efterfrågan från låntagarna som styr större delen av de inköp som görs på biblioteket (Söderlind & Elf, 2014, ss. 56 - 58). Som

tidigare nämnt är detta i princip hur samtliga svenska folkbibliotek arbetar idag. Inköpsförslagen granskas fortfarande utifrån urvalskriterier men låntagarnas intresse väger tyngst.

Regional samverkan innebär att flera bibliotek använder samma biblioteksdatasystem, katalog och webbplats (Söderlind & Elf, 2014, ss. 62 - 63). I och med att ett sådant samarbete inleds så kan man också dela upp vissa, mer kontroversiella, inköp. Till exempel kanske det räcker att ett bibliotek i regionen tillhandahåller en viss titel som sedan kan skickas till de andra biblioteken vid behov.

Gregory (2011) menar att den strategiska medieplanen med fördel kan användas i dialog med låntagarna, inte minst när man ska motivera varför eller *varför inte* biblioteket har valt att köpa in någonting som låntagaren har föreslagit (Gregory, 2011, p. 32).

Medieplanens riktlinjer för urval och inköp visar åtminstone att man strävar efter kontinuitet och att ett nekat inköpsförslag inte får bero på bibliotekariernas personliga bias. Detta är visserligen en klen tröst för någon som verkligen skulle vilja ta del av ett verk, kanske för att bilda sig en egen uppfattning om ett kontroversiellt ämne. Men förhoppningsvis kan man åtminstone informera låntagarna om vilka urvalskriterier som beaktas och varför en specifik titel aldrig köptes in trots inköpsförslag.

2.2 Urvalskriterier

Urvalskriterier är ett komplicerat begrepp eftersom det innefattar samtliga aspekter som en bibliotekarie kan tänkas ta hänsyn till när hen väljer ut vad som ska köpas in. Det är dock inte säkert att varje urval baseras på samma aspekter eller att bibliotekariens är medveten om att hen påverkas av de olika aspekterna. Därför kan det vara svårt att lista vilka urvalskriterier som faktiskt finns. Wayne Disher (2007) har dock gjort ett försök att identifiera några av de vanligaste kriterierna som har uppkommit i samtal med inköpsansvarig personal:

Ämne

Ämnet syftar på vad ett medium handlar om. Facklitteratur har ofta ett tydligt definierat ämne som är lätt att identifiera. Men även skönlitteratur kan ta upp olika typer av mer abstrakta ämnen så som kärlek, vänskap eller sorg (Disher, 2007, s. 77).

Balans

Balans skiljer sig från de andra kriterierna i och med att det uppfylls först efter att ett medium har köpts in. Syftet med att skapa balans i sitt bestånd är att fylla igen eventuella "luckor", det vill säga ämnesområden eller språkområden där det fattas tillräckligt med titlar för att tillgodose låntagarnas behov till exempel. För att balans ska uppstå måste varje nytt inköp baseras på det som redan finns i beståndet (Disher, 2007, s. 78).

Efterfrågan

Innan ett medium köps in bildar man sig en uppfattning om hur stor utlåningspotential det har. På ett bibliotek med mycket begränsade ekonomiska resurser så kan det till exempel vara svårt att motivera ett inköp om det endast är en eller ett fåtal andra låntagare som är intresserade av att faktiskt låna hem mediet. Efterfrågan kan vara antingen explicit, vilket innebär att en låntagare lämnar ett inköpsförslag, eller implicit, vilket innebär att det finns ett uttalat behov av någonting ute i bibliotekets närområde (Disher, 2007, s. 77).

Material

Materialets kvalitet är direkt avgörande för hur pass länge ett medium kan användas innan det börjar bli slitet eller så pass trasigt att det behöver gallras. Som exempel nämner Disher böcker med spiralrygg, som ofta är gjorda av plast vilket går sönder fortare än vad en inbunden bok skulle ha gjort vid samma användningsgrad (Disher, 2007, s. 78).

Författare

En del författare anses ha mer auktoritet över sitt ämnesområde, inte minst när det gäller facklitteratur. Ofta har de inköpsansvariga bibliotekarierna lärt sig vilka författare som är populära hos låntagarna och därför köps deras nya böcker i regel in omgående. Ett sådant system prioriterar dock bästsäljande författare över mer obskyra författare vilket gör att låntagarna inte får en chans att ta del av dem i lika stor utsträckning (Disher, 2007, s. 78).

Förlag

Olika förlag riktar in sig på olika typer av litteratur och därför lär sig de inköpsansvariga bibliotekarierna också snabbt vilka förlag de ska köpa in medier från beroende på vad de är ute efter. (Disher, 2007, s. 79). Till exempel kanske ett förlag är välkänt inom ett visst ämnesområde och då prioriteras medier från dem före konkurrerande förlag.

Format

Format är ett urvalskriterium som i mångt och mycket påverkas av andra kriterier så som efterfrågan, målgrupp och kostnad. Pocketböcker är till exempel billigare att köpa in än inbundna böcker men å andra sidan så slits pocketböcker fortare och då behöver de lagas eller ersättas vilket innebär ytterligare kostnader. Efterfrågan avgör också om en titel även ska köpas in i flera olika format så som med stor stil eller som ljudbok (Disher, 2007, s. 79).

Recensioner

Recensioner innehåller ofta någon sorts information om ämne, målgrupp och hur mediet skulle kunna katalogiseras. Dessutom vittnar en recension ofta om mediets utlåningspotential. Titlar som nyligen recenserats i tidningar, på radio eller i TV blir

ofta efterfrågade eftersom låntagarna då vill skapa sig en egen uppfattning av den (Disher, 2007, s. 79).

Kostnad

I regel är det mer ekonomiskt att köpa in en dyr bok som många vill låna än en billig bok som nästan ingen är intresserad av. Dyra böcker blir dock även dyrare att ersätta om de skulle försvinna eller gå sönder. Om biblioteket har en mycket snäv budget så kan kostanden mycket väl vara det urvalskriterium som väger tyngst. Därför kan det ibland ändå vara mer fördelaktigt att erbjuda ett flertal billigare medier än att beståndet ekar tomt för att alla pengar har använts till ett fåtal dyrare titlar (Disher, 2007, s. 79).

Målgrupp

Målgrupp är den typ av låntagare som man tänker sig ska vara intresserade av en viss titel. Genom att kartlägga målgruppen får man reda på utlåningsmönster, passande format och hur många exemplar som behövs för att tillgodose deras behov (Disher, 2007, s. 79).

Ålder

Hur gammal en titel är avgör i regel hur ofta den kommer att lånas på biblioteket. Vissa literära klassiker uppfattas som tidlösa medan till exempel resehandböcker utdateras årligen. Andra titlar kan vara utdaterade men ändå erbjuda ett historiskt värde då de berättar för oss hur världen såg ut förr i tiden. Speciellt när det gäller facklitteratur bör man dock vara uppmärksam på om det har getts ut nyare upplagor för att inte riskera att en titel har blivit irrelevant redan innan den når bibliotekets hyllor (Disher, 2007, s. 80).

Ett urvalskriterium som inte tas upp av Disher men som nämns desto mer frekvent i andra studier av bibliotekens urvalsarbete är *kvalitet*. Detta kriterium nämns också i Bibliotekslagen där det står att alla svenska folkbibliotek ska präglas av allsidighet och kvalitet (SFS 2013:801). I förarbetet till Bibliotekslagen från 2013 framkommer det att flera tillfrågade biblioteksverksamheter önskar att det fanns gemensamma kriterier för vad kvalitet faktiskt är. Regeringen menar dock att detta inte är en fråga som kan bedömas av lagreglering och än så länge är det upp till de enskilda biblioteken att själva bestämma vad kvalitet innebär för just dem (Proposition. 2012/13:147).

Cecilia Kåmarks (2006) magisteruppsats handlar om kvalitet på biblioteket. Dock fokuserar studien på pocketböcker men eftersom även andra aspekter av urvalsarbete tas upp så är resultaten även intressanta för en studie som handlar om urval av andra typer av format.

Kåmark har utfört en intervjustudie med ett antal inköpsansvariga bibliotekarier för att ta reda på deras egna tankar om sitt arbete. Av resultaten framkommer tidigt att många av respondenterna tycker att det kan vara svårt att arbeta med just urval och inköp eftersom det finns så många olika kriterier att ta hänsyn till. För att inte urvalet ska påverkas för mycket av bibliotekariernas egna åsikter måste de vara observanta och

ständigt rannsaka sig själva för att vara säkra på att de är ”rätt ute”, menar en av respondenterna. (Kåmark, 2006, s. 29).

Ett kriterium respondenterna tar hänsyn till är huruvida man tror att någonting kommer att lånas ut i tillräckligt stor utsträckning för att det ska vara värt ett inköp. Böcker som inte garanterat kommer att bli populära lånar man istället bara in från andra bibliotek på förfrågan. Det systemet är dock inte optimalt eftersom det gör att smalare litteratur inte får samma utrymme på biblioteket (Kåmark, 2006, s. 30).

De ekonomiska begränsningarna gör också att det är svårt att välja ut vad som ska köpas in. Merparten av respondenterna köper främst in medier från Bibliotekstjänst (BTJ) och menar att det är lätt att råka ”förköpa sig”. Eftersom man inte vet exakt vilka böcker som finns tillgängliga från BTJ i framtiden blir det svårt att planera så att man verkligen kommer ha råd att köpa det man vill ur nästkommande BTJ-häfte (Kåmark, 2006, s. 30).

Flera av respondenterna uppfattar BTJ-lektörernas recensioner som ett viktigt kriterium för om någonting bör köpas in eller inte. Dock menar de att recensionerna inte heller är ultimata för att bedöma om en titel faktiskt är bra eller inte eftersom en recension fortfarande handlar om någons personliga åsikter (Kåmark, 2006, s. 31). Recensionerna används ändå i stor utsträckning för att kvalitetsbedöma de inköpsförslag som kommer från låntagare. Om man inte lyckas hitta en pålitlig recension försöker man istället att bilda sig en uppfattning om tidigare verk från samma författare. Så kallade ”säkra kort” i form av kända författare eller populära genrer köps nästan alltid in på förfrågan (Kåmark, 2006, s. 31).

Flera av respondenterna berättar att de gånger man väljer att neka ett inköpsförslag så beror det sällan på att den föreslagna boken bedöms ha för låg kvalitet. Kåmark bad respondenterna att ge exempel på anledningar till att de har avstått från att köpa in en bok. Till exempel avstod en av respondenterna från att köpa in en bok för att den ”helt enkelt såg för tråkig ut...” (Kåmark, 2006, s. 32) medan en annan respondent avstod från att köpa in en bok för att den ansågs vara för smal för det aktuella biblioteket. I det senare fallet skickade dock respondenten vidare inköpsförslaget till ett större bibliotek i hopp om att kunna låna in den från dem istället (Kåmark, 2006, s. 32).

En av respondenterna påpekar att det nog förkommer ett visst mått av godtycklighet när man gör urval på folkbibliotek. Hen menar att det händer att man köper in böcker av en viss författare samtidigt som man avstår från att köpa in böcker av en annan författare, trots att de tillhör samma genre och det inte finns några märkbara skillnader på innehållets kvalitet (Kåmark, 2006, s. 32).

Kåmark tycker sig se att bibliotekariernas urvalsarbete också påverkas av låntagarnas preferenser och beteenden. Låntagarna ställer allt högre krav på att det ska gå fort att få tag på böcker som har varit aktuella i media till exempel. Därför köper biblioteken också in fler exemplar av eftertraktade böcker vilket i sin tur innebär att man får mindre pengar över till att köpa in andra böcker (Kåmark, 2006, s. 33). Låntagarna bryr sig också allt mer om hur en bok ser ut på utsidan. Därför försöker respondenterna att anstränga sig lite extra för att tillhandahålla de allra fräschaste exemplaren för att vara säkra på att de ska generera utlån (Kåmark, 2006, s. 33).

2.3 Urval av barn- och ungdomsmedier

År 2003 utarbetade Svensk biblioteksforening riktlinjer för folkbibliotekens barn- och ungdomsverksamhet. Riktlinjerna baserades på FN:s konvention om barns rättigheter och består av tolv punkter som alla knyter an till folkbibliotekets uppdrag gentemot barn och unga. Nedan visas ett utdrag från två av dessa punkter (Svensk Biblioteksforening, 2003):

I biblioteket ska finnas ett rikt, varierat och aktuellt utbud av medier som speglar världen ur ett barn- och ungdomsperspektiv. Anpassade medier ska erbjudas barn och ungdomar som behöver det.

Biblioteket ska vara en del av samhällets nätverk för barn och ungdomar när det gäller språkutveckling, kulturarv, kulturupplevelser och eget skapande.

De menar alltså att folkbiblioteken måste arbeta aktivt för att biblioteket ska bli en angelägenhet för alla barn och ungdomar (Svensk Biblioteksforening, 2003). Riktlinjerna innehåller dock inga konkreta exempel på hur bibliotekarierna ska tänka kring urval och inköp för att arbeta enligt dessa målsättningar. Därför följer ett antal studier som beskriver hur bibliotekarierna arbetar i med barn- och ungdomsmedier i praktiken.

Gerd Erikssons (2005) magisteruppsats handlar om hur barnbibliotekarierna arbetar med att tillhandahålla medier för barn och ungdomar samt vilka argument de använder sig av vid urval och inköp. Eriksson har analyserat sitt intervjumaterial utifrån en litteraturpedagogisk modell med fyra olika perspektiv på barnlitteratur (Eriksson, 2005, ss. 2, 30 – 31).

Ett traditionalistiskt perspektiv på barnlitteratur innebär att man vill föra vidare traditioner och kulturarv till kommande generationer genom att introducera dem för litterära klassiker som har stått sig bra genom åren. Förhoppningen är att klassikerna både ska öka kommande generationers kulturella kapital och uppmuntra till nöjesläsning (Eriksson, 2005, s. 31). På ett bibliotek förverkligas detta till exempel genom att man ser till att köpa in klassiker som saknas i beståndet men också att man gallrar bland dem för att ge plats och fräschare utgåvor som lockar till fler utlån (Eriksson, 2005, ss. 38 - 39).

Ett pragmatiskt perspektiv på barnlitteratur betonar vikten av att barnens läsfärdighet ständigt förbättras. Till skillnad från det traditionella perspektivet är det viktiga inte att barnen läser litterära klassiker utan just *att* de läser. Eftersom själva innehållet i böckerna är sekundärt så ges mer plats åt så kallad massmarknadslitteratur som ofta efterfrågas av barnen men som traditionellt har motarbetats av biblioteken. Vanliga exempel på massmarknadslitteratur är böckerna om Kitty och Fem-böckerna. På ett bibliotek kan massmarknadslitteraturen användas både till lästräning, där det främsta målet är att barnet läser mycket, eller som inkörsport till mer avancerad litteratur (Eriksson, 2005, ss. 31 – 32, 41 - 42).

Ett emancipatoriskt perspektiv på barnlitteratur syftar till att lära barnen ett kritiskt förhållningssätt till auktoritet. En barnbok bör uppmuntra till debatt vilket i sin tur leder till att samhällets strukturer kan förändras. På ett bibliotek ska barnen därför ha tillgång till böcker som ökar deras förståelse för andra kulturer samt hur situationen ser ut för olika grupper ute i samhället (Eriksson, 2005, s. 32). För att barn och unga ska vilja och orka engagera sig i böckernas innehåll krävs dock sannolikt att de tar upp ämnen som har någon sorts koppling till deras eget liv (Eriksson, 2005, s. 45).

Ett utvecklingspsykologiskt perspektiv på barnlitteratur utgörs bland annat av en stark tilltro på att barnen ska få lyssna på och läsa sagor i tidig ålder. Ett argument för detta är att de klassiska sagorna ofta behandlar olika moraliska dilemman som barnen sannolikt kommer att ställas inför under sina liv. Därför är det viktigt att de redan som små utvecklar en klar bild av vad som är rätt och fel samt gott och ont (Eriksson, 2005, ss. 32 - 33). På ett bibliotek introducerar man ofta de allra yngsta för sagor genom högläsning medan äldre barn själva kan ta del av klassiska sagosamlingar likväl som moderna nytolkningar.

Disher (2007) understryker att det är extra viktigt att ta reda på hur befolkningen ser ut i bibliotekets närområde när man ska välja ut medier till barn. I USA delar man ofta in barnböcker efter årskurs eftersom barnens läsförmåga utvecklas allt eftersom de blir äldre. För att biblioteksbeståndet ska tilltala alla barn i närområdet måste det alltså finnas gott om medier som passar för de årskurser som finns på närliggande skolor. På så sätt kan biblioteket även försäkra sig om att barnen kommer att fortsätta använda beståndet när de blir äldre (Disher, 2007, p. 81).

På svenska folkbibliotek använder man sig i regel inte av den här typen av indelning men Dishers råd kan ändå appliceras i en svensk bibliotekskontext. Som Ögland (2009) nämner bör man från bibliotekets sida ha tagit reda på hur många förskolor och skolor som finns i närområdet (Ögland, 2009, s. 12) och då kan den informationen användas för att skapa balans i beståndet av barnmedier. Om biblioteket till exempel ligger nära en förskola så faller det sig naturligt att man köper in fler bilderböcker medan ett bibliotek som ligger i anslutning till en grundskola även bör erbjuda ett brett utbud av kapitel- och ungdomsböcker.

Emilie Anderssons (2005) magisteruppsats fokuserar på urval och inköp av litteratur som är riktad till ungdomar och ”unga vuxna”. Precis som i Kåmarks studie använder sig de tillfrågade bibliotekarierna i första hand av BTJ vilket innebär att merparten av urvalen baseras på lektörernas recensioner även om vissa andra källor så som TV och tidningar också används för att bilda sig en uppfattning om vad ungdomarna är intresserade av just nu. En väsentlig skillnad från arbetet med inköp för yngre barn är att ungdomar i regel har lättare för att vokalisera sina önskemål och därför uppmuntras de att själva delta i urvalsprocessen på ett helt annat sätt (Andersson, 2005, ss. 33 - 34).

Även ungdomsböckernas funktion skiljer sig något från barnböckerna i och med att de har möjlighet att bidra till ungdomarnas personliga utveckling och identitetsskapande i mycket större utsträckning. Följaktligen är böckernas innehåll ett av de viktigaste urvalskriterierna när man köper in ungdomslitteratur (Andersson, 2005, s. 35). Flera av respondenterna återkommer till att böckerna bör hålla en viss kvalitet och inte innehålla

uppenbart rasistiska eller kvinnofientliga åsikter. Däremot får böckerna gärna spegla andra infallsvinklar och uppmuntra till diskussion. En av respondenterna påpekar att även böcker som traditionellt sett håller lägre litterär kvalitet kan användas som diskussionsunderlag och att innehåll samt efterfrågan egentligen borde vara de mest avgörande urvalskriterierna för ungdomslitteratur (Andersson, 2005, ss. 44 - 45).

2.4 Medier på andra språk

Anna Jöbos magisteruppsats *Folkbibliotekens arbete med inköp och spridning av barnlitteratur på andra språk än svenska* (2006) handlar om svenska folkbibliotekens arbete med att främja språkutvecklingen hos barn med annat modersmål än svenska. Uppsatsens andra frågeställning upplevs som särskilt relevant eftersom dess syfte är att besvara vilka samarbetspartners biblioteken har för urval, inköp och marknadsföring av barn- och ungdomslitteratur på andra språk än svenska (Jöbo, 2006, ss. 3 - 4).

Precis som vid urval och inköp av barn- och ungdomslitteratur på svenska så använder sig samtliga respondenter till stor del av BTJ och deras sambindningslistor. Dock anser man att det är mycket svårt att bilda sig en egen uppfattning av de utländska barn- och ungdomsmedier som finns med i listorna. Detta beror bland annat på att BTJ sällan recenserar dessa titlar utan endast beskriver vad de handlar om. Istället hänvisas man till att ställa frågor direkt till andra återförsäljare som förhoppningsvis kan berätta mer om de specifika titlarna som de tillhandahåller (Jöbo, 2006, s. 33). En del av respondenterna använder också andra kanaler för att ta reda på vad det finns för aktuella barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska. Till exempel omnämns bevakning av internationella bokmässor, besök från specialiserade förlag och bokhandlare samt information och vägledning från Internationella biblioteket i Stockholm (Jöbo, 2006, s. 33).

När det gäller urvalskriterier vid inköp av barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska så lägger respondenterna stor vikt vid att bredda sina bestånd. Detta påminner om det urvalskriterium som Disher benämner som ”balans”. I detta avseende innebär bredd att flera olika språk finns representerade, att det finns litteratur som är anpassad för olika åldergrupper samt att det finns en blandning av både översatt svensk litteratur och traditionella sagor på originalspråk.

Att beståndet är anpassat för olika åldrar är extra viktigt eftersom det kan finnas skillnader hos olika språkgrupper beroende på hur länge de har vistats i Sverige. Nyanlända familjer har ofta barn med erfarenhet av att läsa på modersmålet. Därför är det viktigt att uppmuntra till fortsatt språkutveckling och se till att det finns anpassad litteratur på modersmålet som ökar i svårighetsgrad i takt med att barnen blir äldre (Jöbo, 2006, ss. 33 - 34). För att främja språkutvecklingen ytterligare samarbetar flera av de tillfrågade biblioteken med Barnavårdscentralen (BVC), förskolor, skolor, modersmållärare och olika intresseföreningar. Barn med annat modersmål än svenska finns egentligen inte på någon särskild plats i samhället och därför behövs flera olika vägar för att nå dessa barn och deras föräldrar. Genom att erbjuda studiebesök, informationsbroschyrer, besök i klassrum, särskilda depositioner till förskolor, föräldramöten och möjlighet att låta låntagare själva recensera medier på det egna språket så hoppas man bättre kunna marknadsföra bibliotekens utbud av medier på andra språk än svenska (Jöbo, 2006, ss. 37 – 38).

Under 2006 utförde stadsbiblioteket i Göteborg en omfattande studie om vad invandrare i Göteborgsområdet tycker om biblioteket och hur de skulle kunna utvecklas för att bättre tillgodose de behov som finns hos nyanlända svenskar. Sammanlagt tillfrågades 154 personer med varierade bakgrund som delades in i 14 fokusgrupper (Brunnström, 2006, ss. 8 – 9).

En synpunkt som dök upp i flera av fokusgrupperna är att biblioteket behöver bli bättre på att tillhandahålla medier på andra språk än svenska direkt i hyllorna. Flera invandrare beskriver hur de inte är intresserade av att leta upp specifika titlar i bibliotekskatalogen, även om den skulle finnas översatt till deras modersmål. Istället vill man kunna titta själv i hyllorna och på så sätt få en överblick av vad som finns. Dessa påståenden bekräftades även av en fokusgrupp bestående av bibliotekarier som arbetar i regionen (Brunnström, 2006, ss. 13 -14). I Sverige strävar man efter att börja göra fler fjärlån på enstaka titlar istället för att beställa in hela depositioner med medier på andra språk. Detta har vissa ekonomiska och logistiska fördelar, men nackdelen är att låntagarna då inte kan se medierna i hyllorna vilket sannolikt gör att de missar chansen att ta del av mer litteratur på sina modersmål (Atlestam, Brunnström & Myhre, 2011, s. 71).

Flera av respondenterna vill även att biblioteket blir bättre på att bevaka och köpa in fack- och skolböcker på andra språk än svenska. Dels används böckerna för egna studier men också för att kunna hjälpa yngre släktingar med hemläxor till exempel. Traditionellt sett kan man dock se att svenska folkbibliotek köper in betydligt fler skönlitterära titlar än facklitterära, också på svenska (Brunnström, 2006, ss. 25 - 26). Barnböcker på modersmålet är också en viktig resurs för personer med annat modersmål än svenska, oavsett hur länge de har vistats i Sverige (Brunnström, 2006, s. 16).

Att biblioteket tillhandahåller litteratur på andra språk gör att respondenterna känner sig respekterade och mer välkomna. En somalisk fokusgrupp vittnar om en känsla av stolthet gentemot den egna kulturen och att man gärna vill fortsätta kunna berätta traditionella sagor för barnen eftersom Somalia har en stark muntlig tradition. För att denna tradition ska leva vidare i det nya hemlandet så är det bra om det finns somaliska sagoböcker att låna. Dock hade inte Somalia ett officiellt skriftspråk innan 1970 vilket gör att det än idag kan vara svårt att få tag på tryckt material från Somalia (Brunnström, 2006, s. 23).

Ulf Eriksson och Karin Taube (2010) bekräftar att mängden tryckt material som finns att tillgå på ett språk varierar kraftigt beroende på hur skrift och ”boklig kunskap” värderas inom olika kulturer där språket talas (Fredriksson & Taube, 2010, s. 158). Genom att undersöka läsutvecklingen hos elever med svenska som andraspråk fann de att elever från kulturer som värderar skriftlig information och utbildning mycket högt sannolikt har lättare för att lära sig läsa också på andra språk än en elev vars modersmål främst har en muntlig tradition. (Fredriksson & Taube, 2010, s. 156).

Informationen om skolbarnens språk- och läsutveckling är värdefull för folkbibliotekets inköpsansvariga bibliotekarier eftersom man då kan komplettera sitt bestånd med andra format och medietyper för att fortsätta utveckla barnens läslust.

Filmer med tal på andraspråket och text på modersmålet eller tvärtom kan till exempel vara ett värdefullt verktyg för att öka både läs- och hörförståelsen hos barn och unga. Barn som ännu inte har lärt sig att läsa utan vägledning kan istället vara mer hjälpta av ljudupptagningar på modersmålet med tillhörande bilderböcker på andraspråket

(Bibliotekscentralen, 2006, s. 108). Både ljud och rörlig bild är två medietyper som ofta förknippas med nöje men som i själva verket också kan användas för att tillgängliggöra information för personer som av olika anledningar har en nedsatt läsförmåga (Quick, 2014 s. 46).

Ett av de värdefullaste hjälpmedlen biblioteken har för att ta reda på vilka barn- och ungdomsmedier som bör köpas in är givetvis låntagarna själva. Ofta har låntagarna själva flera exempel på titlar som saknas samt exempel på olika inköpskanaler för att hitta ännu mer medier på deras modersmål. Alla låntagare ska ha samma möjlighet att påverka bibliotekets utbud, och vill man inte vända sig direkt till specifika låntagare så bör man åtminstone bli bättre på att tillhandahålla information på flera olika språk som beskriver hur det går till när man vill lämna ett inköpsförslag (Quick, 2014, s. 64).

När biblioteket inte kan tillhandahålla tillräckligt många medier för att möta efterfrågan på ett visst språk så försvåras även bibliotekariernas arbete med att gallra i beståndet. Man vill inte gärna sortera bort de få exemplar som finns även om de är föråldrade. Å ena sidan kan man argumentera för att en gammal bok är bättre än ingen bok alls, men å andra sidan stimulerar man knappast till språkutveckling och läslust genom att endast tillhandahålla utdaterade medier (Quick, 2014, s. 64).

Detta är ytterligare en anledning till att flera folkbibliotek fortfarande använder sig av depositioner för att fylla ut beståndet, trots tidigare nämnda visioner om att istället börja fjärrlåna titlar på efterfrågan. Under 2008 skickade Regionbibliotek Västra Götaland ut en enkät till kommunbiblioteken i regionen för att ta reda på hur de resonerar kring beställning av den här typen av depositioner (Asthamn, 2008, s. 2). Efter att ha analyserat enkätsvaren kom man fram till några viktiga slutsatser.

Flera av biblioteken beställer endast in depositionerna vid förfrågan, till exempel från en enskild låntagare eller från en skola. Dock strävar man efter att i första hand själva köpa in medier på andra språk men detta anses inte alltid vara möjligt om utbudet kan vara begränsat eller svårt att få tag i. Ett av de tillfrågade biblioteken påpekade att även om man har ett mindre antal låntagare som läser väldigt mycket på ett visst språk så är det i längden inte ekonomiskt hållbart att köpa in så stora mängder litteratur som endast används av ett fåtal personer (Asthamn, 2008, s. 2).

Andra bibliotek beställer också in depositioner baserat på kommunens uppgifter om nyanlända invandrargrupper. På så sätt tillfredsställs förhoppningsvis det initiala behovet av litteratur redan innan en explicit efterfrågan finns. Depositionerna fungerar också som en start innan man själv har hunnit bygga upp ett eget bestånd eftersom man kan få en överblick av hur många som tycks vara intresserade samt vilka titlar som uppskattas mest inom olika språkgrupper (Asthamn, 2008, s. 2).

Ett år senare sammanställde Irene Cederleuf (2009) en lägesrapport för hur Västra Götalands depositionsverksamhet hade utvecklats sedan enkäten skickades ut under 2008. Då framkom det att allt fler bibliotekarier var kritiska till depositioner där en person enrådigt har bestämt vilka titlar som ska skickas med. Då fråntas låntagare med andra modersmål än svenska rätten att själva välja medier som stämmer överrens med deras behov och intressen. Antingen bör depositionerna göra i samråd med berörda låntagare eller så bör man fortsätta att övergå till enstaka fjärrlån (Cederleuf, 2009, ss. 1, 4).

3. Teori

3.1 Sanna Taljas undersökning

I boken *Music culture and the library: an analysis of discourses* beskriver Sanna Talja (2001) hur hon med hjälp av en diskursanalys har tagit reda på hur användare resonerar om musikbibliotekets bestånd. Gemensamt för alla de respondenter som Talja intervjuade var att man ansåg att biblioteken bör ha någonting för alla och alltså ska utbudet präglas av mångfald (Talja, 2001, s. 47). Däremot har biblioteken inte resurser till att köpa in all musik som någonsin har getts ut och därför måste inköpen föregås av någon typ av urval. I sin diskursanalys fann Talja att det fanns 3 tydliga förhållningssätt till hur bibliotekariernas urval borde gå till enligt användarnas uppfattningar om vad biblioteket ska tillhandahålla (Talja, 2001, s. 50).

Nedan följer en beskrivning av de tre förhållningssätten, följt av en redogörelse för hur Taljas teori har använts i mitt eget uppsatsarbete. Eftersom det inte finns någon officiell svensk översättning så har jag valt att behålla förhållningssättens engelska namn.

3.1.1 The General Education Repertoire

Enligt detta förhållningssätt ska musikbiblioteken arbeta med utbildning och uppmuntra sina användare till vidare självstudier. Bibliotekarierna kan påverka vad användarna lär sig genom att tillhandahålla ett basutbud av betydelsefulla artister och kompositörer från varje genre. På så sätt bildar användarna också en uppfattning av hur olika genrer har utvecklats genom tiderna (Talja, 2001, ss. 50 - 51).

Flera av användarna tycks vara av uppfattningen att musikbibliotekets huvudsakliga uppdrag inte är att ta hänsyn till deras önskemål, åtminstone inte hela tiden. De som sällar sig till detta synsätt anser nämligen att det inte är lönsamt för biblioteket att hålla sig à jour med populärmusiken till exempel. Inköp av så kallad ”flyktig” musik blir efter ett tag stående på hyllan när någonting nytt blir trendigt. Populärmusik är dessutom ett så pass stort område att man ändå inte skulle gå att uppfylla samtliga användares önskningar. De användare som ändå intresserar sig av populärmusik får vända sig till musikaffärer eller kommersiella radiokanaler istället (Talja, 2001, ss. 51, 53).

Istället bör bibliotekarierna guida användarna till musik av en högre kvalitet där den klassiska musiken bör stå i centrum. Dock motsäger man sig inte att i viss mån inkludera andra genrer så som rock och jazz. Genom att erbjuda musik som användarna känner igen så kan man genom dessa verk leda användarna vidare mot mer intellektuellt stimulerande musik (Talja, 2001, ss. 52, 54).

3.1.2 The Alternative Repertoire

Enligt detta förhållningssätt ska musikbiblioteket i stället verka för att fylla igen de hål som finns i det musikutbud som användarna stöter på dagligen i olika kommersiella sammanhang. På så sätt får användarna en mer realistisk helhet av musiken i stort samtidigt som de själva får välja vad de är intresserade av utan några pekpinningar från bibliotekarierna (Talja, 2001, s. 55).

För att uppnå detta uppmuntras de inköpsansvariga bibliotekarierna till att ta fler risker och att öppna upp för olika subkulturer. Dock råder viss osäkerhet om vad som faktiskt

räknas som alternativ musik eftersom klassisk musik till exempel också utgör en minoritet i dagens samhälle. En del respondenter anser emellertid att alternativ musik främst avser genrer som aldrig har varit populära i samhället i stort (Talja, 2001, ss. 55 - 56). Rockklassiker och kommersiella hits bör dock inte köpas in eftersom "alla" redan har hört dessa och med lätthet kan ta del av dem också utanför biblioteket.

En sak som skiljer detta synsätt från de andra två är att man anser att användare som lyssnar på alternativ musik egentligen har ett mer genuint musikintresse än de användare som nöjer sig med att lyssna på det de har blivit tillsagda att uppskatta, vare sig det gäller klassisk musik eller låtar från de kommersiella radiokanalernas topplistor (Talja, 2001, ss. 56 - 57).

3.1.3 The Demand Repertoire

Till skillnad från de andra förhållningssätten så anser man här att beståndsutvecklingen bör ske helt utifrån användarnas musiksmak och intressen. Musikbibliotekens främsta uppdrag ska vara att tillfredsställa sina användares behov och därför behöver man föra regelbundna undersökningar av bibliotekets närområde. Med hjälp av utlåningsstatistiken kan man bilda sig en tydlig uppfattning av vilken musik användarna skulle vilja se mer respektive mindre av i beståndet (Talja, 2001, ss. 58 - 59).

En av respondenterna påpekar att det finns tusentals åsikter om vad som egentligen är "bra" musik och därför är det orimligt att bibliotekarierna bara skulle göra urval utifrån sin egen expertis. Eftersom användarnas musiksmak är så varierad så blir beståndet ändå inte ensidigt även om man låter sig styras av efterfrågan (Talja, 2001, s. 60).

Man riktar också en del kritik åt de som anser att beståndsutvecklingen ska baseras på utbildningsideal eller abstrakta föreställningar om kvalitet. Huruvida en musikgenre är kommersiellt gångbar eller ej säger egentligen ingenting om dess kvalitet och alla genrer ska ha samma utrymme, förutsatt att de efterfrågas av användarna (Talja, 2001, ss. 61 - 62).

Biblioteket är inte en exkluderande kulturinstitution och därför gynnas inga användare av ett elitistiskt förhållningssätt. Genom att döma användarnas musiksmak och önskemål allt för hårt riskerar man att skapa en miljö där de som redan har ett rikt socialt och kulturellt kapital erhåller bättre service än resten av användarna (Talja, 2001, s. 61).

3.2 Tillämpning av teori

Inledningsvis användes Taljas teori som ett stöd för att utforma frågor till intervjuguiden, vilket även beskrivs mer ingående i uppsatsens metodavsnitt.

Vidare har Taljas teori använts som ramverk för analysen av det insamlade materialet. De tre förhållningssätten har agerat som övergripande rubriker och därefter har ett antal nyckelord plockats ut från respektive förhållningssätt. På så sätt gick det att skönja vissa tendenser hos respondenterna som kan härledas till någon av förhållningssätten. Dock noteras självklart även resonemang som faller utanför den teoretiska ramen.

Det är viktigt att uppmärksamma att Taljas studie har ett användarperspektiv medan denna studie utgår från ett bibliotekarieperspektiv. De inköpsansvariga bibliotekarierna

kommer aldrig att utföra sitt urvalsarbete i ett vakuum och behöver vara medvetna om vad som sker ute i samhället i stort. Användarperspektivet erbjuder därför många infallsvinklar som bibliotekarieperspektivet helt kan ha missat.

Även om teorin från början var tänkt att användas på ett begränsat ämnesområde så som musik så medger Talja själv att de tre förhållningssätten mycket väl kan gå att applicera också på andra typer av biblioteksbestånd (Talja, 2001, s. 3). Faktum är att barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska, i likhet med ett musikbestånd, är en sorts specialiserad samling. Vidare är både modersmål och musiksmak i regel en viktig del av människors identitet.

De tre förhållningssätten är inte heller exklusiva till en viss typ av medium. I likhet med musiken så används barn- och ungdomsmedier både till utbildning och till nöje. Om man till exempel ser till de ideal som beskrivs under The General Education repertoire så kan även en klassisk saga i bilderboksformat vara en viktig del i bibliotekets folkbildande uppdrag.

4. Metod

Kvalitativa metoder lämpar sig bra för att undersöka människors personliga upplevelser av en företeelse. En kvalitativ intervju, i detta fall semistrukturerad, gör dock endast anspråk på att besvara hur enskilda individer upplever någonting. Alltså kan resultaten inte användas för att generalisera hur andra individer ur samma grupp känner inför företeelsen.

Även Talja har använt sig av en kvalitativ intervjumetod för att samla in data till sin studie. Trots de olikheter som finns mellan denna studie och Taljas studie så lämpar sig hennes teori om tre olika förhållningssätt alltså väl för att analysera kvalitativ data.

4.1 Urval

Urvalet är målinriktat vilket innebär att respondenterna har valts ut eftersom de anses vara relevanta för uppsatsens forskningsfrågor (Bryman, 2011, s. 434). Följaktligen arbetar samtliga respondenter helt eller delvis med urval och inköp av barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska på ett bibliotek i en svensk kommun.

Kommunerna valdes ut utifrån ett antagande om att kommuner som tar in fler invandrare sannolikt också har en större efterfrågan på medier på andra språk än svenska. Därför rangordnades Sveriges samtliga kommuner efter Statistiska Centralbyråns uppgifter om hur många invandrare varje kommun tog emot under 2015 (Statistiska centralbyrån, 2016). Därefter valdes två kommuner från toppen av listan, en kommun från mitten av listan och två kommuner från botten av listan ut.

Det är viktigt att poängtera att antalet invandrare som kommunerna tog emot under 2015 i stor utsträckning också tycks ha påverkats av kommunernas storlek. De kommuner som befinner sig i botten av listan är alltså i regel betydligt mindre än de

som befinner sig i toppen av listan. Därmed har de utvalda respondenternas respektive bibliotek också väldigt olika förutsättningar, till exempel gällande ålagda inköpskanaler och ekonomiska resurser.

4.2 Insamlingsmetod

För att samla in data från respondenterna utfördes fem stycken semistrukturerade intervjuer. En semistrukturerad intervju utgår från en intervjuguide som utformats utifrån studiens syfte och frågeställningar. Guiden är i första hand ett sorts minnesstöd och alltså finns gott om utrymme för intervjuaren att lägga till, stryka eller ändra ordning på frågorna beroende på respondenternas svar (Bryman, 2011, s. 414).

Traditionellt sätt så bör man utföra semistrukturerade intervjuer ansikte mot ansikte för att uppnå bästa möjliga resultat. Till exempel har man då möjlighet att läsa av känslouttryck och märka av förändringar i respondenternas kroppsspråk som kan ge värdefull information om hur de förhåller sig till frågorna som ställs. Det blir också lättare att se om respondenten har svårt att förstå innebörden av en fråga eller om hen skulle vilja hoppa över en fråga till exempel (Bryman, 2011, s. 210).

Eftersom respondenterna arbetar i olika delar av Sverige så föreföll det dock mer lämpligt att utföra merparten av intervjuerna via telefon. Endast en av de fem intervjuerna utfördes vid ett besök på respondentens arbetsplats.

Det kan dock uppstå vissa hinder när man ska intervju personer via telefon. Först och främst kan det vara svårt för respondenter som inte är vana vid att tala i telefon att slappna av tillräckligt för att kunna delta på samma villkor som andra respondenter. En telefonintervju varar i regel inte heller lika länge som en personlig intervju vilket skulle kunna medföra att respondenterna väljer att inte svara lika djupgående på intervjufrågorna. Detta har gjort att kvaliteten på telefonintervjuer, i förhållande till personliga intervjuer, har ifrågasatts inom den kvalitativa vetenskapen (Bryman, 2011, ss. 209 - 210). Det finns även vissa fördelar med att utföra intervjuer via telefon. Till exempel påverkas respondenterna sannolikt inte av intervjuarens kön, ålder och etnicitet i lika stor utsträckning som vid en personlig intervju (Bryman, 2011, s. 209).

Kritiken mot telefonintervjuer som kvalitativ insamlingsmetod har funnits i åtanke både inför och under varje intervjutillfälle. Varje respondent har fått tala till punkt innan intervjun fortskred och om de inte utvecklade sina svar på eget bevåg så följdes detta upp med ytterligare frågor för att intervjuerna skulle bli mer djupgående. Eftersom samtliga respondenter använder telefonen i sitt dagliga arbete så uppfattades de som avslappnade när de besvarade frågorna.

Varje intervjutillfälle började med att respondenterna fick ta del av vad uppsatsen handlar om. Därefter tillfrågades de om de kunde tänka sig att bli inspelade vilket samtliga respondenter gav sitt medgivande till. Det är viktigt att poängtera att intervjuerna varierade kraftigt i längd (mellan cirka åtta och tjugo minuter) men att alla intervjuer uppfattades som lika djupgående och att uppsatsens resultat troligen hade blivit det samma oavsett om intervjuerna hade utförts endast via telefon eller endast ansikte mot ansikte. Sammanfattningsvis vägdes eventuella nackdelar med telefonintervjuer upp av de fördelar som telefonintervjuerna innebar både för uppsatsförfattaren och för respondenterna.

4.2.1 Utformning av intervjuguide

Intervjuguiden har till stor del utformats utifrån Taljas tre förhållningssätt samt med hjälp av de studier som presenterades i kapitlet 2. Tidigare forskning.

Det var ett medvetet val att inte fråga respondenterna några inledande frågor om kön, ålder och arbetslivserfarenhet då detta inte uppfattades som relevant för frågeställningarna. Däremot tillfrågades respondenterna om de behärskar några andra språk utöver svenska och engelska. På så sätt bildades en uppfattning av huruvida någon av respondenterna hade ett sorts språkligt övertag i sitt urvalarbete i jämförelse med de andra respondenterna (fråga 1).

Därefter tillfrågades respondenterna om vad de utgår ifrån när de väljer vilka barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska som ska köpas in (fråga 2). Frågan är formulerad på ett öppet sätt för att respondenterna inte skulle känna sig låsta vid de urvalskriterier som till exempel omnämns av Disher (2007). Som en följdfråga fick respondenterna sedan besvara hur de avgör att medierna uppfyller bibliotekets urvalskriterier om de själva inte behärskar språket, två frågor som är direkt kopplade till forskningsfrågorna (fråga 3).

Respondenterna tillfrågades också om hur de får kännedom om aktuella barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska (fråga 4). Denna fråga är utformad efter Taljas teori som beskriver klassisk musik som någonting bibliotekariern förväntas ha koll på av personligt intresse i motsats till kommersiell musik som låntagarna får kännedom om via radiokanaler och andra kommersiella kanaler (Talja, 2001, s. 51). Bibliotekarierna får underförstått kännedom av denna typ av musik först när låntagarna själva efterfrågar den. Så genom att fråga respondenterna vilka kanaler de använder för att ta reda på vilken barn- och ungdomslitteratur som finns tillgänglig för inköp så var förhoppningen att också skönja om de främst använder sig av personliga eller kommersiella kontakter. Frågan om vart respondenterna vänder sig för att få ytterligare vägledning i sitt urvalarbete formulerades med ett liknande syfte (fråga 7).

För att ta reda på hur respondenterna ser på sitt urvalarbete i stort och inte enbart på detaljnivå, det vill säga titel för titel, så tillfrågades de vilka mål de har med urvalsarbetet och i förlängningen deras bestånd av barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska (fråga 5). Frågan används dels för att se om målen tycks stämma överens med någon av Taljas tre förhållningssätt men också för att ta reda på om de har någon egentligen plan som de följer vid urvalsarbetet.

I stil med föregående fråga fick respondenterna också besvara om deras bibliotek har någon medieplan och hur denna i så fall används i urvalsarbetet (fråga 8). Enligt Gregory (2011), Ögland (2009) samt Höglund och Klingberg (2001) så finns ju fördelar med att använda sig av en medieplan och därför var förhoppningen att respondenterna skulle reflektera över hur en konkret plan skulle kunna underlätta vid eventuella svårigheter som de i dagsläget upplever vid sitt urvalarbete.

Då Bridges (2013), Talja (2001) och Söderlind och Elf (2014) med flera specifikt nämner låntagares efterfrågans påverkan på bibliotekets bestånd så formulerades även en fråga om inköpsförslag (fråga 9). Detta gav respondenterna utrymme att resonera kring hur mycket deras eget urvalsarbete påverkas av inköpsförslag. Därefter fick de även svara på vad, om något, som skulle kunna få dem att avstå från att köpa in ett medium som någon efterfrågar eller som är skrivet på ett språk som saknas i det nuvarande beståndet (fråga 10). Avsaknad behöver dock inte nödvändigtvis betyda en total brist utan respondenterna ombads också att tänka på språk som de upplever att de skulle behöva fler medier på i beståndet samt vilka språk som i dagsläget är mest efterfrågade på de respektive biblioteken (fråga 12).

Avslutningsvis tillfrågades respondenterna om deras syn på gallring som enligt Söderlind och Elf (2014) är en nödvändig, men enligt Quick (2014) besvärlig del av medieplaneringen, inte minst när det gäller medier med ett begränsat utbud så som barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska (fråga 11).

4.3 Forskningsetiska principer

Respondenterna kontaktades skriftligen och fick ta del av studiens syfte samt tänkt ämne. Därefter informerades de i enlighet med informationskravet om att deras deltagande i studien är frivilligt och att de när som helst kan avstå från att besvara frågor eller avbryta sin medverkan helt (Bryman, 2011, s. 131). Respondenterna meddelades också om att intervjuerna skulle spelas in om de gav sitt samtycke till detta.

Samtliga inspelningar förvarades och behandlades konfidentiellt vilket innebär att endast uppsatsförfattaren har tagit del av dem. Vidare har samtliga personuppgifter och geografiska ledtrådar uteslutits från resultatgenomgången för att det inte ska vara möjligt att identifiera någon av respondenterna eller koppla samman intervjuvärdet med ett specifikt bibliotek (Bryman, 2011, ss. 132 - 133).

Kontaktuppgifter så som namn, telefonnummer och e-postadresser till respondenterna har endast använts för studiens syfte och kommer endast att användas inom ramen av denna kurs (Bryman, 2011, s. 132).

5. Resultat

Kapitlet består av en kortare presentation av respondenterna följt av en redovisning av den insamlade empirin utifrån olika teman som hämtats från intervjuguiden: urval, inköp, medieplan och gallring. Anledningen till att just dessa teman plockades ut är att de representerar olika delar av medieplanering och ger en tydlig bild av hur respondenterna arbetar med urval av barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska i stort.

5.1 Presentation av respondenter

Respondent A arbetar på ett folkbibliotek i en av de kommuner som tog emot flest invandrare under 2015. Utöver svenska och engelska behärskar hen italienska och tyska på grundskolenivå.

Respondent B arbetar på ett folkbibliotek i en av de kommuner som tog emot minst antal invandrare under det gångna året. Hen pratar inga andra språk utöver svenska och engelska.

Respondent C arbetar på ett folkbibliotek i en kommun som befann sig i mitten av tabellen för antalet mottagna invandrare. Utöver svenska och engelska har hen lärt sig en del tyska och spanska i skolan.

Respondent D arbetar på ett skolbibliotek i en av de kommuner som tog emot flest invandrare under 2015. Hen pratar inga andra språk utöver svenska och engelska.

Respondent E arbetar på ett folkbibliotek i en av de kommuner som tog emot minst antal invandrare under 2015. Hen pratar inga andra språk utöver svenska och engelska.

5.2 Urvalsarbetet

Avsnittet handlar om vilka kriterier respondenterna går efter när de väljer ut medier, hur de avgör att medierna uppfyller kriterierna, vart de vänder sig för vägledning samt vilka mål de har med beståndet av barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska.

Respondenterna ombads att räkna upp vilka kriterier de utgår ifrån när de väljer ut barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska. Flera av respondenterna utgår främst från efterfrågan men begränsas också av vad som faktiskt finns tillgängligt på svenska marknaden. Respondent C har svårt att få tag på medier på vissa mycket efterfrågade språk så när hen väl hittar någonting så köps det in nästan direkt, förutsett att det passar målgruppen.

Både respondent A och B ser mediernas innehåll som ett viktigt urvalskriterium, allting som köps in till barn- och ungdomar måste hålla en viss kvalitet. Man är dock medveten om att kvalitet kan betyda olika saker för olika personer. Till exempel kan en bok verka ganska trist enligt bibliotekarien som köper in den men enligt barnen som sedan läser boken kan den vara hur bra som helst. Respondent B vill gärna köpa in fler barnmedier med tydligt genusperspektiv vilket hen redan gör på svenska. Dock går det inte att vara lika selektiv med de utländska barnmedierna eftersom utbudet är så pass begränsat. Respondent D utgår ofta från mediernas omslag, speciellt ungdomar är mycket noga med att medierna ser nya och fräscha ut, menar hen.

Eftersom ingen av respondenterna behärskar något utomeuropeiskt språk förlitar de sig mycket på BTJs sambindningslistor för att ta reda på vad utomeuropeiska medier handlar om samt huruvida de tycks uppfylla de olika urvalskriterierna. Ett annat

tillvägagångsätt för att bilda sig en uppfattning om mediernas innehåll är att först köpa in dem på svenska innan man bestämmer sig för att också köpa in exemplar på andra språk. Respondent E tillägger att hen vill vara säker på att alla barn får samma läsupplevelse oavsett modersmål. Det finns också ett värde i att veta vad som finns i bibliotekets bestånd sedan tidigare.

Så att det är ju liksom vissa av de här serierna... till exempel finns en på arabiska där alla heter någonting med "Adam...". Och då blir det ju liksom... jag har läst och kollat alla de här Adam-böckerna och ah, då känner jag igenom dem och köper in dem (Respondent D).

Alltså litar respondenten på att om enstaka titlar i en serie uppfyller urvalskriterierna så kommer sannolikt resterande delar att också leva upp till samma nivå. På så sätt behöver man inte kolla upp varenda titel inför inköp vilket sparar mycket tid. Samtliga respondenter menar att det annars är svårt att få tillräckligt med tid över för att göra så pass grundliga omvärldsbevakningar som man skulle önska. Ingen av dem läser till exempel några särskilda bloggar eller hemsidor om barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska. Dock får man mycket vägledning från andra håll. Till exempel diskuteras urvalsfrågor med kollegor både på det egna biblioteket och på andra bibliotek i Sverige.

Respondent A framhåller vikten av att upprätta personliga kontakter hos olika inköpskanaler för att kunna be dem om hjälp vid behov. Hen får också mycket hjälp av modersmållärare som både tipsar om nya medier på modersmålet och håller biblioteket à jour med vad barnen gör i skolan just nu. Respondent C önskar att hen hade möjlighet att samarbeta mer med lokala föreningar eftersom de sannolikt sitter på mycket kunskap som biblioteket skulle ha stor nytta av.

Respondent B har mycket kontakt med kommunens asylboenden. Biblioteket besöks ofta av de asylsökande och av klasser från Svenska För Invandrare (SFI) och då är det extra viktigt att visa att det finns medier på deras modersmål för att de ska känna sig välkomna. Respondent C har också regelbunden kontakt med olika asylboenden och påpekar att det behöver finnas tillräckligt mycket medier på andra språk än svenska i hyllorna åt de som besöker biblioteket samtidigt som det också ska räckas till depositioner som skickas till boendena.

Respondenterna ombads även att resonera kring vilka övergripande mål de har med bibliotekens bestånd av barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska. På flera av biblioteken är deras målsättning att kunna erbjuda medier som passar alla barn och ungdomar oavsett modersmål och intressen.

Läsglädje! Att det finns någonting för alla... att förmedla den här läskänslan som vi vill ge till alla barn. Att böcker är någonting kul, någonting intressant, någonting som får fantasin att flöda (Respondent E).

Dessutom är en återkommande målsättning att bestånden av medier på andra språk än svenska ska innehålla sådant som passar olika åldrar så att både förskolebarn och ungdomar kan nyttja beståndet i större utsträckning. Respondenterna önskar sig också bättre resurser för att välja ut och köpa in medier från flera olika språkgrupper. På respondent A:s bibliotek finns till exempel medier på ett 70-tal olika språk men förhoppningen är att ännu fler ska finnas representerade i framtiden.

Respondent D tänker extra mycket på att beståndet ska fylla en funktion för barn som håller på att lära sig svenska. Till exempel köper hen in böcker med ”dubbelspråk”, det vill säga med text både på svenska och på modersmålet. Dessa böcker kan användas av lärare, tillsammans med föräldrar eller till självstudier.

5.3 Inköpskanaler

Avsnittet handlar om vilka inköpskanaler respondenterna använder, eventuella svårigheter med att hitta medier på andra språk, hur de resonerar om inköpsförslag samt om det finns någonting som skulle få dem att avstå från att köpa in en viss bok.

Som tidigare nämnt använder sig alla respondenterna främst av BTJ, också för att köpa in medier. Flera av respondenterna är dock överens om att BTJs utbud av barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska inte är tillräckligt stort för att tillgodose den enorma efterfrågan som finns ute på biblioteken. Om BTJ inte tillhandahåller de medier man är intresserad av så används även Bokus och Adlibris vid inköp. På ett av biblioteken har man nyligen börjat köpa från förlaget Ferdosi som bland annat tillhandahåller böcker på arabiska, persiska, somaliska och dari. På ett annat bibliotek köper man in böcker från förlaget Vilja eftersom de har många titlar på arabiska och på lättläst svenska till exempel.

Respondent A berättar att det har hänt att låntagare köper in böcker när de besöker sina hemländer som de sedan vill skänka till biblioteket. På så sätt sköter de både urval och inköp och hittills har böckerna som har inkommit till biblioteket på detta vis varit väldigt bra. Annars är biblioteken vanligen mycket restriktiva med att ta emot gåvor från låntagare.

När respondenterna tillfrågades vilka svårigheter de har med att hitta medier på andra språk än svenska så återkommer flera av dem till att utbudet är allt för begränsat hos de inköpskanaler som de är ålagda att använda sig av i första hand. Det är fortsatt svårt att hitta medier på originalspråk och böcker skrivna av inhemska författare till exempel. Respondent D tycker att det är extra svårt att hitta bra ungdomslitteratur på andra språk än svenska och att det inte är så lyckat att erbjuda barnböcker till ungdomarna. Som tur är löser hen detta genom att köpa in enstaka titlar för vuxna som är framtagna åt SFI till exempel. Visserligen hade man kunnat skicka ungdomarna vidare till kommunens huvudbibliotek som har ett större utbud av ungdomsböcker på andra språk men hen menar att det känns lönlöst eftersom merparten av ungdomarna ändå inte kommer att gå dit.

Samtliga respondenter upplever också att det känns jobbigt att inte på egen hand kunna avgöra vad ett medium handlar om utan att först rådfråga någon annan. Dessutom måste ju katalogiseringen av medierna skötas av någon som har viss kunskap inom det aktuella språket, menar respondent A. Därför tar det ibland mycket lång tid innan låntagarna kan använda de nya medierna oavsett om man har hittat en bra inköpskanal.

Vidare beskriver respondent A vilka svårigheter hen har haft med att hitta inköpskanaler i andra länder. I vissa länder finns till exempel inga förlag eller bokhandlare utan böckerna kanske ges ut av någon lokal förening som kan vara svår att få kontakt med av utomstående. Om man därtill inte talar samma språk så blir det ännu svårare att kommunicera, men även andra praktiska faktorer kan ställa till det.

[...] Och det är inte alla länder... eller alla småföretagare som vill skicka saker till Sverige. Vi får inte heller köpa med betalkort i vår kommun. Så därför har vi också problemet att vi inte kan betala i förväg... vilket många vill. Utan vi måste ha en faktura... och där tar det ofta stopp (Respondent A).

Dock finns det så klart också fördelar med att vara medveten om vilka svårigheter som finns i den dagliga verksamheten. Respondent A berättar om nyligen påbörjade samarbeten med andra bibliotek i regionen. Tidigare förberedde de främst fjärrlån på utländska medier åt de mindre biblioteken men nu har man istället börjat tipsa om inköpskanaler istället så att de kan köpa in egna exemplar också.

Både respondent D och E jobbar på mindre bibliotek och ser därför begränsade ekonomiska resurser som det största hindret för att köpa in tillräckligt med barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska. Enligt respondent D kostar en bok på arabiska oftast minst 250 kronor, även om det bara rör sig om ett tunt litet bokhäfte. Respondent E påpekar att de små biblioteken ändå inte skulle kunna köpa in allt man skulle önska även om utbudet blev större hos BTJ till exempel.

Antalet inköpsförslag som kommer in till de olika biblioteken varierar kraftigt. På respondent A, B och C:s bibliotek är låntagarna med och bestämmer vad som ska köpas in så mycket som möjligt. Till exempel kontaktas man också av lärare som har väldigt konkreta exempel på vilka språk de behöver och vilka titlar de vill använda sig av i sin undervisning. Dock verkar nästan alla inköpsförslag som kommer in vara på europeiska språk.

Respondent D och E får däremot sällan några inköpsförslag överhuvudtaget, åtminstone inte på barn- och ungdomsmedier som inte är på svenska. Istället brukar respondent D göra egna inköpsförslag som skolans lärare får ta ställning till om de verkar vara intressanta. Båda respondenterna menar att avsaknaden på inköpsförslag sannolikt beror på att låntagarna inte är medvetna om att de får önska vad som ska köpas in till biblioteket. Flera av barnen som besöker biblioteken är för små eller så pratar de inte tillräckligt mycket svenska för att kommunicera med bibliotekarien. Barn med svenska som modersmål lämnar dock inte heller in inköpsförslag i särskilt stor utsträckning så

respondenterna tycks vara överrens om att man behöver bli bättre på att informera samtliga barn och ungdomar om att de kan lämna in inköpsförslag.

Även om inte alla bibliotek får in inköpsförslag så har samtliga respondenter en tydlig uppfattning om vilka medier de inte skulle vilja köpa in även om de blev tillfrågade av en låntagare. Till exempel hör varken religiös eller politisk propaganda hemma bland barn- och ungdomsböckerna på biblioteket. Även andra typer av innehåll som på något sätt strider mot bibliotekens värderingar, så som att alla människor är lika mycket värda, väljs bort.

På de mindre biblioteken behöver man också avstå från att köpa in väldigt smal litteratur eftersom det blir för dyrt om endast ett fåtal personer är intresserade. Ibland kan det vara aktuellt att istället köpa in billigare titlar än de som efterfrågas, om de till exempel erbjuder mer innehåll för pengarna eller om de helt enkelt verkar locka till fler utlån. Vidare menar respondenterna att det inte känns rimligt att kompromissa genom att köpa in ett medium med tveksamt innehåll eller som vänder sig till en äldre målgrupp bara för att medierna är producerade på ett språk som ofta efterfrågas.

5.4 Bibliotekets medieplan

Avsnittet handlar om medieplaner och om respondenterna använder sig av dem för vägledning i urvalsarbetet.

Av de tillfrågade bibliotekarierna är det endast respondent A som har tillgång till en helt färdig medieplan. Dock påpekar hen att det är omöjligt att memorera hela planen utantill men att den till exempel används för att se till att alla medier som köps in lever upp till bibliotekets egen definition av kvalitet. På ett av de andra respondenternas bibliotek har man påbörjat arbetet med att utforma en ny medieplan men den är ännu inte färdig att användas.

Resterande respondenter menar att de aldrig riktigt har fått ta del av någon medieplan även om den kanske finns där. Därför används planerna inte heller i någon större utsträckning utan urvalsarbetet görs utifrån eget huvud och utifrån det som står i Bibliotekslagen. Respondent E är säker på att de ännu inte har någon medieplan alls men att hen mycket gärna skulle vilja utforma en inom en snar framtid. Det skulle kännas mycket bättre att ha någonting att falla tillbaka på istället för att behöva ta samma beslut gång på gång inför varje ny titel som ska köpas in.

5.5 Gallring

Avsnittet handlar om respondenternas syn på att gallra barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska.

Flera av respondenterna uppfattar gallringen som någonting bekymmersamt. Å ena sidan vill man tillhandahålla medier som är fräscha och lockar till utlån men å andra

sidan är det svårt att motivera gallring av medier på efterfrågade språk om det inte går att hitta någonting att ersätta det gallrade mediet med. På ett av biblioteken har man gjort en kompromiss genom att flytta de äldre medierna till magasinet för att ge plats åt fräschare titlar samtidigt som man kan plocka fram dem igen vid behov. Medier som fortfarande lånas ut gallras inte utan istället försöker man att laga dem om de börjar se slitna ut. Flera av de andra respondenter återkommer till samma sak, det vill säga att man inte gallrar medierna som ständigt är i rörelse. Däremot kontrolleras allting när det kommer tillbaka till biblioteket så att inga trasiga eller smutsiga medier finns i hyllorna.

Respondent C säger att man ju ska vara medveten om vilka signaler som sänds ut till låntagarna om istället aldrig skulle gallra bland medierna på just deras modersmål.

[...] det är ju tråkigt om det kommer låntagare också bara... ah... vi har de här böckerna som är från 60-talet eller något sådant. Det känns ju inte så roligt utan vi är måna om att det ska ju vara fräscht... för de som kommer... för att kännas liksom hyfsat aktuellt (Respondent C).

För barnen är det antagligen inte särskilt roligt att bara ha tillgång till gamla böcker på sitt modersmål samtidigt som man ser att det står nya fräscha böcker på andra språk i hyllorna intill. En fördel med att gallra är att man blir mer uppmärksam på vilka språk man borde satsa extra resurser på för att förbättra beståndet.

Till skillnad från övriga respondenter gallrar respondent D både ofta och mycket. Skolbiblioteket har ett begränsat utrymme och därför är det viktigare att tillhandahålla fräscha böcker än att ha kvar gamla böcker bara för sakens skull. På sistone har flera böcker på språk som inte längre finns representerade bland eleverna på skolan gallrats bort. För att vara säker på att inga medier slängs i onödan tittar man dock på deras utlåningsstatistik under de senaste åren. Respondenten önskar att gen skulle kunna bjuda in fler äldre elever med andra modersmål än svenska som tillsammans med en lärare kan hjälpa till att avgöra vilka titlar som borde gallras.

6. Analys och diskussion

6.1 Tillvägagångssätt

Analysen är baserad på nyckelord hämtade från de tre förhållningssätt som beskrevs i teoriavsnittet. Talja har själv plockat ut ett antal nyckelord för att sammanfatta varje förhållningssätt (Talja, 2001, s. 64) men inför analysen har dessa översatts till svenska och i viss mån omformulerats av uppsatsförfattaren.

The General Education Repertoire	The Alternative Repertoire	The Demand Repertoire
Kulturell institution	Motvikt till kommersialism	Social institution
Basutbud	Mångfald	Användarstyrning
Historiskt	Nya trender	Lokala trender

Passiv mottagare	Aktiv mottagare	Aktiv användare
Expertis	Experimentellt	Efterfrågan
Utbildning	Självständighet	Prestigelöst

Nyckelorden har sedan varit till stor hjälp när det insamlade materialet skulle bearbetas och kudas inför analysen. Varje gång respondenternas resonemang tycktes passa in på någon av de tre förhållningssätten så antecknades detta. Analysen nedan innehåller också ett antal paralleller till den forskning som presenterades tidigare i uppsatsen.

6.2 The General Education Repertoire

Enligt detta förhållningssätt ska bibliotekets bestånd främst bestå av bildande och utbildande medier (Talja, 2001, ss. 50 - 51). Ingen av respondenterna har tillfrågats om hur de ser på bibliotekets roll i användarnas bildning. Däremot uttrycker samtliga respondenter en önskan om att köpa in ”vettiga” medier som berikar barnen på något vis. I praktiken förverkligas detta genom att man med hjälp av BTJ och information från andra inköpskanaler tar reda på vad medierna handlar om så att man inte skulle råka köpa in någonting som kan verka stötande.

Det är egentligen bara en respondent som uttryckligen tar upp utbildning i samband med att hen beskriver sina mål med urvalsarbetet av barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska. Som respondenten själv antyder i citatet nedan beror den i sammangaget unika målsättningen sannolikt på att hen arbetar i ett skolbibliotek till skillnad från de andra respondenterna.

Sedan har vi ju eftersom det är en skola så har vi ju liksom en sådan tanke att det ska hjälpa det svenska språket. Så därför är de ju ofta på dubbelspråk så att det är både på svenska och... somaliska. Eller att vi har en likadan svensk bok är ju också bra... (Respondent D).

Dock har respondent B och C regelbunden kontakt med asylboenden och även om de själva inte använder sig av ord som utbildning eller vägledning så berättar båda två att man gärna vill visa för de asylsökande personerna att biblioteket kan bistå dem genom att erbjuda litteratur på deras modersmål. Litteraturen används dels för att lära sig att prata, läsa och skiva på svenska men också för att lära sig hur det svenska samhället fungerar.

The General Education Repertoire riktar upprepad kritik mot bibliotekarier som låter sig styras av låntagarnas önskemål. Istället ska bibliotekarierna bygga upp ett basutbud av klassiska verk. Därmed tilldelas bibliotekarierna en speciell roll som ledsagare till mer högkvalitativ musik (Talja, 2001, ss. 50 - 51). Synen på klassiker som någonting som automatiskt håller hög kvalitet återkommer även i Gerd Erikssons studie där samtliga respondenter är mer eller mindre eniga om att barn behöver ta del av litterära klassiker på biblioteket (Eriksson, 2005, ss. 38 - 39).

Till skillnad från bibliotekarierna i Erikssons studie så verkar uppsatsens respondenter dock inte tänka på kvalitet som ett regelrätt urvalskriterium. De gånger som respondenterna nämner kvalitet så appliceras begreppet främst på mediernas handling till skillnad från i Eriksson studie där kvalitet tycks åsyfta litteratur som når upp till en sorts allmängiltig standard för vad som räknas som ”finkultur” (Eriksson, 2005, ss. 38 - 39). Kvalitet är ett mycket svårdefinierat begrepp som betyder olika saker för olika personer.

Men... och sedan är det ju också det att man har helt olika syn på kvalitet i olika kulturer. Så att även om jag tycker att en bok kan verka ganska dålig så kan den för någon annan verka bra! Och det kan också vara så att det bara finns en viss sorts böcker i vissa länder. Eh, och då är det, det man får köpa (Respondent A).

Och vissa eh... traditioner anser... är till exempel väldigt noga med att det är uppfostrande, pedagogiska böcker. Det är ju vi inte riktigt uppvuxna med här i Sverige där vi har väldigt konstnärliga böcker. Sådana saker kan också vara svårigheter (Respondent A).

Enligt The General Education Repertoire borde man alltså ta hänsyn till dessa traditioner som respondent A beskriver och köpa in uppfostrande böcker. Dock är det ingen självklarhet att de böcker som föräldrarna uppfattar som högkvalitativa uppfattas på samma sätt av deras barn. Kanske uppstår en konflikt om vems syn på kvalitet som egentligen bör vara rådande vid inköp. Å ena sidan är beståndet av barn- och ungdomsmedier främst till för personer mellan noll och 18 år men å andra sidan har alla låntagare samma rätt att komma med synpunkter på beståndet oavsett ålder.

Överlag verkar samtliga respondenter ha svårt att ge konkreta exempel på vad för sorts litteratur som bör finnas på biblioteket. Alltså är det svårt att avgöra hur de själva ser på litterära klassiker till exempel. Däremot har samtliga en tydlig uppfattning om vad biblioteket *inte* bör erbjuda, så som medier som innehåller propaganda. Alla respondenter tycks ha uppfattat frågan om vilken typ av litteratur de inte skulle köpa in även om det fanns en efterfrågan på just det språket som hypotetisk. Alltså har ingen av dem stött på ett inköpsförslag på en barnbok som har varit tillräckligt kränkande för att den faktiskt ska bli nekad till exempel.

Dock måste man ha i åtanke att två av de tillfrågade biblioteken ju sällan får några inköpsförslag att ta ställning till överhuvudtaget. Även om detta egentligen inte har någonting med bibliotekariernas egen syn på inköpsförslag att göra så stämmer avsaknaden av inköpsförslag in på The General Education Repertoires syn på låntagarna som passiva mottagare av bibliotekariernas expertis. Istället för att berätta för biblioteken vad de borde köpa in så förväntas låntagarna vara tacksamma över att en expert redan har valt ut vilken typ av litteratur de ska tycka om.

6.3 The Alternative Repertoire

The Alternative Repertoire kännetecknas av en syn på biblioteket som en motpol till de kommersiella kanalerna som låntagarna bombarderas av ute i samhället (Talja, 2001, s. 55). Om man använder massmarknadsböckerna från Erikssons studie (Eriksson, 2005, ss. 31 - 32) som exempel så anser de som sällar sig till det här synsättet att bibliotekarierna självklart borde prioritera att köpa in smalare litteratur istället. Respondenterna i den här uppsatsen ger dock inte uttryck för att vilja köpa in mer smal eller experimentell litteratur. Tvärtom nämner respondent E smal litteratur som exempel på någonting hen inte har möjlighet att köpa in alls.

Sannolikt beror detta på att de tillfrågade bibliotekarierna är beroende av just kommersiella kanaler för att kunna göra sina urval och inköp. Eftersom många svenska folkbibliotek är ålagda att främst använda sig av BTJ så hänvisas respondenterna till deras utbud av barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska. Alltså finns inte samma utrymme till att tänka i vidare banor eftersom det initiala urvalet är gjort av inköpskanalerna. Vidare behöver respondenterna vägledning av dessa kommersiella kanaler för att skapa sig en uppfattning av de medier som de inte själva kan ta del av.

Man begränsas också av bibliotekens ekonomiska resurser vilket gör att även om man skulle vilja sträva bort från de kommersiella kanalerna i samhället så skulle detta i längden inte vara ekonomiskt hållbart. Speciellt de mindre biblioteken behöver kunna motivera vartenda inköp eftersom man inte har råd att köpa nya medier lika ofta som de större biblioteken. Medier som endast lånas ett fåtal gånger förvandlas snabbt till så kallade hyllvärmare, medier som endast tar upp plats på hyllorna utan att användas i någon större utsträckning

The Alternative Repertoire är det förhållningssätt som tycks skilja sig mest från hur respondenterna i den här uppsatsen tänker kring urval och inköp. Dock hade inte alla respondenter tillgång till sin bibliotekskatalog under intervjutillfället och därför är det svårt att dra sig till minnes exakt vilka titlar som faktiskt finns i beståndet av barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska. Sannolikt finns det urvalskriterier som respondenterna noterar undermedvetet och eftersom de inte tillfrågades om deras syn på experimentell litteratur och olika litterära trender så går det inte att utesluta att respondenterna visst köper in en del smalare litteratur.

6.4 The Demand Repertoire

Enligt detta förhållningssätt bör bibliotekarierna lyssna på biblioteksanvändarnas önskemål i första hand (Talja, 2001, ss. 58 - 59). Som en del av detta arbete ingår också att undersöka kommunens invånare för att ta reda på vad de behöver få ut av bibliotekets medier och tjänster. Samtliga respondenter beskriver hur de i första hand köper in medier på de språk som talas i störst utsträckning ute i kommunerna. Övriga språk köps också in utifrån eventuella inköpsförslag. Även de bibliotek som inte får in

några inköpsförslag försöker ändå att fylla luckor i beståndet genom att ha koll på vilka språk som är aktuella i kommunen.

Flera av respondenterna upplever stora svårigheter med att tillfredsställa låntagarnas behov fullt ut. Precis som Fredriksson och Taube beskriver upplevs utbudet av tryckta medier på vissa språk som mycket begränsat (Fredriksson & Taube, 2010, s. 158). Detta trots att BTJ, som är den vanligaste inköpskanalen trots allt utför en mycket omfattande omvärldsbevakning för att kunna tillhandahålla sina sambindningslistor. Enligt Anna Jöbo (2006) får BTJ bland annat sin information från förlagens nyhetsbrev, bevakning av internationella bokmässor, Internationella biblioteket och besök av olika specialiserade förlag (Jöbo, 2006, s. 33).

Ändå tycks inte informationen alltid räcka till för att respondenterna ska kunna utföra sitt urvalsarbete av barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska på ett tillfredställande sätt. Istället upplever flera av respondenterna att de själva förväntas ha koll på aktuella titlar vilket det inte alltid finns tillräckligt med tid till.

Inte så mycket, nej det gör jag faktiskt inte. Man hinner aldrig göra det på jobbet och på fritiden så hinner jag aldrig heller. Jag läser inga böcker alls (Respondent B).

För respondent D blir det extra tydligt att BTJs sambindningslistor ännu inte innehåller tillräckligt mycket utländsk barn- och ungdomslitteratur när skolbiblioteket besöks av äldre elever som vill läsa på sitt modersmål.

Vi har till exempel inga böcker som är riktade till äldre utan alla böcker vi har är ju i stort sett för barn. Eh, och det är ju inte kul när det kommer in sjunde-, åttonde-, niondeklassare och behöver ha en bok på... ja men arabiska då... och så kommer man med så här... "Adam går till tandläkaren" (Respondent D).

Jag hade ju inte heller velat läsa den! Jag tycker ju att det är, alltså en viktig grej. Jag tror många glömmar av det... speciellt när det gäller tonåringar. Försök och tänka tillbaka hur du var som tonåring... hade du lånat den boken då? Nej du vill inte det (Respondent D).

Detta scenario känns också igen från Anderssons studie där två respondenter beskriver hur jobbigt det är att gång på gång behöva förklara för ungdomar att biblioteket inte kan köpa in alla de böcker som de skulle vilja läsa (Andersson, 2005, s. 44). Vidare beskriver respondent D hur svårt det har varit att lotsa de äldre eleverna vidare till huvudbiblioteket där de kan få bättre hjälp att hitta medier som kan vara intressanta för dem.

Nej, det är ju svårt det här med att skicka dem till stadsbiblioteket. Jag har ju pratat alltså med många elever som söker böcker som jag inte kan reservera in

utan ”ja men den finns på stadsbiblioteket... gå dit” liksom och de bara ”ja... okej”. Men det gör de ju inte. Jag vet att de inte gör det... de orkar inte och finns det inte nu så finns det inte (Respondent D).

Det som respondent D beskriver påminner mycket om de påståenden som framkom i Brunnströms (2006) studie om hur invandrare använder sig av folkbiblioteken. De låntagare som inte är intresserade av att söka i bibliotekskatalogen eller reservera utlånade titlar uppfattar bara avsaknaden av medier på hyllan som att biblioteket inte är intresserade av att bistå med litteratur på deras modersmål (Brunnström, 2006, ss. 13 - 14; Cederleuf, 2009, s. 4). Låntagare som besöker biblioteket regelbundet kan däremot bilda sig en helt annan uppfattning om hur beståndet egentligen ser ut men sannolikt väljer många att inte återvända till biblioteket om de inte hittade någon litteratur på sitt modersmål vid det första besöket.

Precis som Kåmark beskriver så ställer låntagarna också större krav på att medierna ska finnas tillgängliga direkt (Kåmark, 2006, s. 33) vilket inte är realistiskt på ett mindre bibliotek med begränsat antal exemplar. Som respondent D säger har ungdomarna inte tid att ta sig till ett annat bibliotek om de inte hittar vad de letar efter på första försöket. Istället uppfattas resan in till huvudbiblioteket som ett oöverstigligt hinder, speciellt för ungdomar vars familjer inte har råd med busskort till exempel. I D:s kommun har man därför börjat samla ihop ett gäng ungdomar för att besöka huvudbiblioteket efter skolan men denna satsning har ännu inte fått något större genomslag.

Den svårighet som respondenterna märker av allra tydligast i det dagliga arbetet med barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska är dock fortfarande att man känner sig beroende av extern vägledning för att lyckas bilda sig en uppfattning om mediernas handling. Samtidigt vore det i princip omöjligt för en enda bibliotekarie att besitta tillräckligt med språkkunskaper för att lyckas sköta urvalet av medier på samtliga språk helt på egen hand.

Sedan är det ju naturligtvis ett problem att jag inte kan... vi har ju böcker på 70 språk eh så det är ju klart att man inte kan alla de språken. Jag kan inte hitta någon som kan all de språken heller... som kan kvalitetsgranska allting (Respondent A).

Trots att det kan verka lättare att bortse från en del urvalskriterier när man ska köpa in utländska barn- och ungdomsmedier så är respondenterna fast beslutna om att alla barn ska ges samma möjlighet till en god läsupplevelse, oavsett vart man kommer ifrån och oavsett vilket modersmål man har. Därför görs sällan avkall på de urvalskriterier som man även använder sig av vid urval av svenska medier även om det tar längre tid att kontrollera medier man inte själv kan ta del av.

Om det är mycket svårt för bibliotekarierna att få tag på tillräckligt med litteratur på andra språk än svenska så är det sannolikt ännu svårare för en medborgare som helt

saknar erfarenhet av inköpsarbete att få tag på litteraturen, även om den skulle vara producerad på modersmålet. Och enligt Höglund och Klingberg (2004) har biblioteket ju ett ansvar att erbjuda litteratur som kan vara svår att få tag i för vanliga medborgare (Höglund & Klingberg, 2004). Detta kan fungera som en drivkraft som gör att man fortsätter att hitta alternativa vägar för att köpa in medier och för att få vägledning om dess innehåll.

6.5 Reflektioner

Urvalet av respondenter gjordes utifrån antagandet att kommuner som tar emot fler invandrare sannolikt också märker av en större efterfrågan av barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska på sina bibliotek. Efter att det insamlade materialet analyserades kunde jag dock komma fram till att det inte tycktes finnas någon direkt koppling mellan hur många invandrare som bor i kommunerna och hur många inköpsförslag som kommer in till biblioteket till exempel.

Respondent E som arbetar i en kommun som tog emot färre invandrare kan inte minnas att hen någonsin har fått in inköpsförslag på barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska vilket möjligtvis skulle kunna tyda på en lägre efterfrågan. Men respondent D får inte heller in någon större mängd inköpsförslag och hen arbetar i en större kommun som också tog emot betydligt fler invandrare under 2015 än vad E:s kommun gjorde.

Eftersom urvalet endast består av fem kommuner går det dock inte att göra några egentliga generaliseringar om vad som påverkar efterfrågan av barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska i stort. Dessutom har alla folkbibliotek i Sverige mycket olika förutsättningar som kan härledas till andra aspekter så som ekonomiska resurser, politiskt styre i kommunen och bibliotekets geografiska närhet till sina låntagare.

Analysen baserades på Taljas teori vilket överlag har fungerat utan några större komplikationer. Dock framgår tydligt att intervjuguiden hade behövt innehålla fler frågor med tydligare koppling till de tre förhållningssätten. Till exempel saknades frågor som berörde respondenternas syn på bibliotekets utbildningsuppdrag, litterära klassiker, inköp av experimentella litteratur eller kvalitetsbegreppet. Detta gjorde att analysen sannolikt gick miste om flera intressanta infallsvinklar på urvalsarbete. Vidare kändes det ibland aningen forcerat att överföra egenskaper från en typ av medieformat, det vill säga musik, och applicera dem på helt andra medier. Klassisk musik uppfattas till exempel oftast som en specifik genre medan litterära klassiker innefattar flera olika genrer.

Sammanfattningsvis har Taljas teori varit mycket användbar under hela uppsatsarbetet men resultatet av analysen hade blivit annorlunda om intervjuguiden hade haft ännu tydligare teoretisk koppling.

7. Slutsatser

Kapitlet innehåller en sammanfattning av de slutsatser som har dragits utifrån analys och diskussion av insamlat material och tidigare forskning. Slutligen följer förslag på fortsatt forskning om urval och inköp av barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska.

7.1 Forskningsfrågorna

Uppsatsen utgick från problemet att de bibliotekarier som ansvarar för inköp och urval av barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska inte alltid har möjlighet att ta del av medierna för att bilda sig en riktig uppfattning om vad de egentligen köper in. För att ta reda på hur bibliotekarierna resonerar kring urval och inköp så formulerades två stycken forskningsfrågor.

Vilka urvalskriterier och andra faktorer påverkar de urval som de inköpsansvariga bibliotekarierna gör när de ska köpa in barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska?

I ett tidigt skede var jag av uppfattningen att inköpsansvariga bibliotekarierna sannolikt var tvungna att anpassa eller till och med bortse från vissa urvalskriterier som de annars använder sig av på grund av de uppenbara språkbarriärerna. I själva verket visade det sig att respondenternas använde sig av samma urvalskriterier som de skulle ha gjort vid inköp av barn- och ungdomsmedier på svenska.

Av respondenternas olika svar framgick dock att de tolkade innebörden av ordet urvalskriterium på olika sätt. Några av respondenternas urvalsarbete påverkades i störst utsträckning av aspekter så som vilken efterfrågan som fanns på deras bibliotek och vilka medier som fanns tillgängliga för dem via inköpskanalerna. Andra respondenter räknade även upp mer konkreta kriterier så som innehåll, ämne, pris, sidantal och utseende. För att kunna uppfylla låntagarnas önskemål så blev även mediernas språk ett naturligt urvalskriterium att ta hänsyn till. Visserligen ville alla respondenter att deras bestånd skulle erbjuda en viss bredd men samtidigt menade man att inköp av medier på ett synnerligen efterfrågat språk måste gå före inköp av medier på språk som kommuninvånarna inte talar i lika stor utsträckning just nu.

Hur avgör de inköpsansvariga bibliotekarierna att medierna uppfyller urvalskriterierna om de inte själva behärskar mediernas språk?

Eftersom ingen av respondenterna behärskar något utomeuropeiskt språk så förlitar de sig mycket på olika typer av extern vägledning för att avgöra om medierna uppfyller urvalskriterierna. Merparten av de urvalskriterierna som respondenterna använder sig av kräver dock egentligen inte att man själv talar det språk som ett medium är producerat på. Efterfrågan tar respondenterna till exempel reda på genom att titta på utlåningsstatistik, kommunernas demografi eller genom att själva fråga låntagarna vad de vill ha mer utav. Information om pris, omfång, omslag och tillgängliga format kan man i regel hämta direkt från någon av de inköpskanaler som används. Om medierna finns tillgängliga på ett annat svenskt bibliotek sedan tidigare är de ju dessutom indexerade i Kungliga bibliotekets system Libris.

Trots att respondenterna uttrycker ett missnöje mot BTJs utbud av barn- och ungdomslitteratur på andra språk än svenska så är BTJs lektörers omdömen ändå en ovärderlig resurs för att snabbt få en överblick om vad ett medium handlar om. På så sätt är det inte heller nödvändigt för respondenterna att ta reda på exakt vad som står i en bok till exempel, även om flera respondenter uttrycker en önskan om att kunna göra det. Alla respondenter har även någon form av muntlig kontakt med andra personer inom skol-, bok- eller biblioteksbranschen som de kan rådfråga vid behov.

7.2 Förslag till fortsatt forskning

Det hade varit intressant att utföra en liknande studie där urvalet av respondenter även inkluderade en eller flera bibliotekarier som antingen har ett utomeuropeiskt modersmål eller som har tillskansat sig utomeuropeiska språkkunskaper på annat sätt. Det är troligt att bibliotekarier som har större möjlighet att själva ta del av ett medium upplever helt andra utmaningar med urvalet av barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska än de bibliotekarier som saknar utomeuropeiska språkkunskaper.

Det vore även spännande att undersöka svenska folkbiblioteks utbud av barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska utifrån ett användarperspektiv för att ta reda på hur väl bibliotekariernas urval och inköp motsvarar användarnas förhoppningar på beståndet.

Källor

- Andersson, E. (2005). *Barnbibliotekariers inköp av ungdomsböcker*. Magisteruppsats, Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan.
- Asthann, S. (2008). *På andra språk än svenska*. Göteborg: Regionbibliotek Västra Götaland.
- Atlestam, I., Brunnström, A-C., & Myhre, R. (2011). Collection development for immigrants – what to purchase, and why? Findings in Gothenburg, Sweden. *International Federation of Library Associations and Institutions*, 37. DOI: 10.1177/0340035210397308
- Bridges, K. (red.) (2013). *Customer-based collection development: an overview*. London: Facet Publishing.
- Brunnström, A-C. (2006). *Mer nytta än nöje: en undersökning av invandrade göteborgares syn på biblioteksverksamhet*. Göteborg: Stadsbiblioteket Göteborg.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Cederleuf, I. (2009). *På andra språk än svenska*. Göteborg: Regionbibliotek Västra Götaland.
- Disher, W. (2007). *Crash course in collection development*. Westport, Conn.: Libraries Unlimited.
- Eriksson, G. (2005). *Att välja och att välja bort: en kvalitativ studie av hur barnbibliotekarier motiverar sina inköp av barn- och ungdomslitteratur*. Magisteruppsats, Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan.
- Fredriksson, U. & Taube, K. (2010). Svenska som andraspråk och kulturmöten. I: *Barn utvecklar sitt språk*. (2. uppl.). Bjar, L. & Liberg, C. (red.). Lund: Studentlitteratur.
- Gregory, V.L. (2011). *Collection development and management for 21st century library collections: an introduction*. New York: Neal-Schuman Publishers.
- Höglund, A. & Klingberg, C. (2001). *Strategisk medieplanering för bibliotek*. (1. uppl.) Linköping: Janus.
- Höglund, A. & Klingberg, C. (2004). *Strategisk medieplanering för folkbibliotek*. Vadstena: Janus.
- Jöbo, A. (2006). *Folkbibliotekens arbete med inköp och spridning av barnlitteratur på andra språk än svenska*. Magisteruppsats, Uppsala universitet, Institutionen för ABM.
- Kåmark, C. (2006). *Pocketböcker på bibliotek: en kvalitativ studie av tankar om urval, inköp & kvalitet*. Magisteruppsats, Umeå universitet, Sociologiska institutionen.
- Proposition. 2012/13:147. *Ny bibliotekslag*. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/ny-bibliotekslag_H003147 [2016-08-01]

Quick, M. (2014). *Medieplanering för folkbibliotek: objektivt, subjektivt och provokativt*. Lund: BTJ förlag.

SFS 2013:801. *Bibliotekslag*. Stockholm: Kulturdepartementet.

Statistiska centralbyrån. (2016). *Invandring 2015 efter län, kommun och födelseland*. Stockholm: Statistiska centralbyrån.

Svensk Biblioteksförning. (2003). *På barns och ungdomars villkor*. Stockholm: Svensk Biblioteksförning.

Söderlind, Å. & Elf, G. (2014). *"Vi arbetar i medborgarnas tjänst": en kartläggning av mediestrategiskt arbete på bibliotek utifrån normerande dokument*. Stockholm: Svensk biblioteksförning.

Talja, S. (2001). *Music, culture, and the library: an analysis of discourses*. Lanham, Md.: Scarecrow.

UNICEF. (1989). *FN:s konvention om barnets rättigheter*. <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#full> [2016-08-01]

Ögland, M. (2009). *Grunder för medieplanering. I: Från medieplanering till verksamhetsutveckling: bibliotekets roll i barns och ungdomars kunskapssökande*. Ögland, M. (red.). Lund: Btj förlag.

Bilaga 1: Intervjuguide

1. Pratar du några andra språk utöver svenska och engelska?
2. Vad utgår du ifrån när du bestämmer vilka barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska som ska köpas in? Finns det någon aspekt som väger tyngre än någon annan?
3. Hur avgör du att ett medium uppfyller bibliotekets kriterier för inköp om du inte själv behärskar språket?
4. Hur får du kännedom om aktuella barn- och ungdomsmedier på andra språk än svenska?
5. Upplever du några svårigheter med att välja vilka medier som ska köpas in?
6. Vart vänder du dig för att få vägledning i ditt urvalsarbete?
7. Vilka mål har du med ditt urvalsarbete?
8. Finns det någon medieplan på ert bibliotek? Hur används den i ditt urvalsarbete?
9. I vilken utsträckning styrs urvalet av inköpsförslag från låntagare?
10. Finns det någonting som skulle få dig att avstå från att köpa in ett medium, även om den är skriven på ett språk som ni saknar i ert nuvarande bestånd?
11. Hur tänker du kring gallring av medier på andra språk än svenska?
12. Vilka språk efterfrågas mest på ditt bibliotek?